

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра культурології, естетики та історії

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

підготовки бакалавра
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.010102 «Початкова освіта»
(шифр і назва напряму)

**Спеціалізація – «Англійська мова», «Інформатика», «Музика»,
«Хореографія»**

Факультет підготовки вчителів початкових класів

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ЕСТЕТИКИ
ТА ІСТОРІЇ

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Шалашна Н. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології,
естетики та історії

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Проскурнін В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор ДВНЗ
«ДДПУ» з науково-педагогічної роботи і соціально-економічного розвитку

Швидкий С. М. – кандидат історичних наук, доцент, проректор ДВНЗ
«ДДПУ» з гуманітарної роботи

Обговорено та рекомендовано до видання
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“ 24 ” березня 2015 р.

Протокол № 1

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Історія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 6.010102 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є складний процес формування та розвитку різноманітних людських спільнот, який призвів до виникнення сучасного українського суспільства та створеної ним держави в контексті загальносвітових цивілізаційних процесів.

Міждисциплінарні зв'язки курсу: всесвітня історія, історія світової культури, історія української культури, політологія, історія держави і права тощо.

Програма навчальної дисципліни містить **2 змістові модулі:**

Змістовий модуль 1. Рання та середньовічна історія України. Історія України Нового часу.

Змістовий модуль 2. Історія України ХІХ – поч. ХХІ ст.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія України» є сформуванню розуміння сутності національної історії як суспільного феномену і як важливої частини неповторного життєвого шляху кожного українського громадянина.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія України» є дослідження суспільно-політичних та соціально-економічних аспектів історії України на основі досягнень сучасної української історіографії; формування навичок критичного аналізу історичних відомостей та обґрунтування самостійної точки зору на історичні події; розуміння багатовимірності історичного процесу та місця особистості в ньому, усвідомлення людини як центрального суб'єкта історії.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- основні методологічні підходи до вивчення національної історії;
- зміст, взаємозв'язки та взаємозумовленість важливих подій з національної історії;
- внесок видатних діячів національної історії в формування державності, економіки та культури України;
- історичну долю окремих регіонів України, в тому числі рідного краю;
- взаємовпливи історичних процесів України з країнами Європи та світу;
- місце історичного знання в структурі національної самоідентифікації особистості.

уміти:

- збирати, систематизувати та інтерпретувати історичну інформацію;
- формулювати власне усвідомлене ставлення до подій історії, ідентифікувати себе як особистості в історії своєї країни.
- здійснювати критичний аналіз історичних відомостей та формулювати й обґрунтовувати власну точку зору щодо історичних подій;
- визначати місце й значення відомостей з національної історії в контексті розвитку сучасного українського суспільства.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 240 годин / 8 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Рання та середньовічна історія України. Історія України Нового часу.

Нова парадигма історіописання – антропологізація історії та розширення горизонтів сприйняття історичного знання. Поняття історичної пам'яті.

Формування цивілізаційного простору східного слов'янства. Основні наукові концепції слов'янського етногенезу. Київська Русь в національній історії України. Русь в цивілізаційному контексті. Візантійські та європейські впливи на формування державності у східних слов'ян. Хрещення Русі на державному рівні, його цивілізаційне значення. Політична дезінтеграція Русі, перетворення централізованої держави на федерацію самостійних князівств: причини та наслідки. Проблема історичної спадкоємності Київської держави.

Значення Галицько-Волинської держави у формуванні української політичної та культурної своєрідності. Галицько-Волинське князівство в історії Східної Європи.

Землі Галичини та Поділля у складі Королівства Польського. Активізація культурних контактів з Європою. Київська, Волинська та Переяславська землі у складі Великого князівства Литовського. Форми державного суверенітету Русі, збереження культури та законодавства. Формування ранньомодерної української нації у складі Речі Посполитої. Конфесіоналізація церковного життя, значення в цьому процесі Берестейської унії.

Козацтво як спосіб життя на прикордонні, його етноконфесійна різноманітність. Значення православної шляхти та духовенства як організаторів козацької самосвідомості. Заснування Д. Вишневецьким Запорозької Січі, її роль в загальноєвропейських процесах. Козацтво в соціальній структурі Речі Посполитої. Козацькі війни кінця XVI – початку XVII ст. як боротьба за національний суверенітет.

Причини і характер національно-визвольної революції 1648 – 1686 рр., її місце серед європейських революцій XVII ст. Історичні обставини становлення козацької державності, роль сусідніх держав в цьому процесі. Війна Війська Запорозького з Річчю Посполитою, виборення автономії. Причини зближення з Московською державою, наслідки Переяславської угоди 1654 р. для подальшої долі української державності.

Різні політичні орієнтації козацької старшини та розкол Гетьманщини в 60-80-х рр. XVII ст. «Руїна» як історичний процес та ментальна категорія. Роль Польщі, Росії та Туреччини в подіях. Роль Гетьманщини в становленні Російської імперії. Повстання І. Мазепи, його результати та оцінка цих подій в історіографії. Конституція 1710 р., її значення в історичній пам'яті України. Гетьманщина під зверхністю Російської імперії після Полтавської поразки.

Становище українських земель у складі Речі Посполитої у XVIII ст. Гайдамацький та опришківський рух на Правобережжі та в Галичині, проблема його наукової оцінки. Поділи Речі Посполитої та доля українських земель. Ліквідація Запорозької Січі. Слобідська Україна у XVIII ст.

Змістовий модуль 2. Історія України XIX – поч. XX ст.

Територіальні зміни на землях України, їх економічні та адміністративні результати. Нові форми соціального управління, наступ на козацьку автономію. Формування в Україні нової моделі економічних відносин, зародження капіталістичних форм виробництва.

Дворянська опозиція імперському режиму та селянські повстання. Національно-культурне відродження в Україні: ідеї та етапи. Кирило-Мефодіївське товариство: ідеологія, діяльність, історичне значення. Відродження на Галичині, «Руська трійця». Громадівський рух Наддніпрянщини у 60-ті та 70-ті рр. XIX ст. Народовство в Галичині. Робітничий рух в Україні в XIX ст.: виникнення революційної соціал-демократії. Земський рух як ліберальна опозиція. Студентство як авангард революційного руху.

Розвиток промисловості в Україні на межі століть. Становище сільського господарства. Столипінська аграрна реформа. Українські партії в Австро-Угорщині та Наддніпрянщині. Революція 1905 р., її вплив на політичні й культурні процеси в Україні.

Причини і характер Першої світової війни. Ставлення до війни різних класів і політичних партій в Україні. Воєнні дії в 1914-1916 рр. Нищення

українства в роки війни. Українські січові стрільці.

Причини, характер і періодизація революції 1917-1921 рр. Українська Центральна Рада як головний орган управління Україною. (березень 1917 – квітень 1918 рр.) Проголошення Української Народної Республіки, радянсько-українська війна. Українська держава часів гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Українська Народна Республіка за доби Директорії (грудень 1918 – грудень 1920 рр.) Причини поразки і уроки Української національно-демократичної революції.

Утворення Української радянської соціалістичної республіки. Стосунки між більшовицькою Росією та УСРР. Політика «воєнного комунізму». Селянський повстанський рух в Україні. Культурні процеси в Україні. Рух українізації та «розстріляне відродження».

Перехід до нової економічної політики. Голод 1921-1923 рр. Умови входження України до Радянського Союзу. Сутність радянської політики стосовно України. Здійснення колективізації сільського господарства. Голод 1932-1933 рр. Труднощі та успіхи індустріалізації. Соціалістичне змагання і стаханівський рух. Культурна революція: винищення носіїв української національної ідеї. Масові репресії – апогей державного терору. Підсумки сталінського керування та проблеми його сучасної інтерпретації.

Західна Україна у складі Польщі. Українські землі у складі Румунії. Закарпаття у складі Чехословаччини. Культурна політика східноєвропейських держав стосовно українців. Діяльність Організації українських націоналістів напередодні Другої світової війни.

Роль радянсько-німецького договору 1939 р. в процесах, що призвели до початку бойових дій. Приєднання західних українських земель до СРСР. Процес радянізації, його неоднозначність. Початок німецько-радянської війни. Організація оборони країни. Бойові дії на території України, визначні військові операції та їх значення для ходу війни. Фашистський окупаційний режим в Україні. Боротьба радянських партизан та Української повстанської

армії з окупантами. Перелом в ході війни і початок визволення України. Завершення війни в Європі, капітуляція Німеччини. Українське суспільство у 1943-1945 рр.

Зміни у міжнародній обстановці та внутрішньополітичному житті України після Другої світової війни. Відбудова і подальший розвиток промисловості України. Становище в сільському господарстві у повоєнний період. Голод в Україні 1946-1947 рр. Культурне життя у повоєнні роки. Процес десталінізації та лібералізація суспільно-політичного життя. Розвиток економіки. «Шестидесятники» – філософія свободи. Опозиційний рух в УРСР, його варіанти. Духовне життя суспільства.

Міжнародне становище – гонка озброєнь та початок діалогу двох систем. Соціально-політичне життя СРСР та УРСР, його проблеми. Соціально-економічні проблеми доби «застою». Наростання кризи в суспільно-політичному житті. Дисидентський рух. Культурне та ідеологічне життя доби «застою».

Спроби подолання системної кризи. Початок перебудовного процесу. Конституційна реформа та її наслідки. Крах командної економіки. Піднесення національно-визвольного руху. Початок політичної структуризації суспільства. Суверенізація УРСР. Народження незалежної України.

Успіхи і труднощі державотворення в Україні. Формування політичної системи. Побудова незалежної держави. Конституційний процес. Сучасне політичне життя України. Проблеми реформування економіки. Основні напрями етнополітики. Шляхи духовного відродження народу. Україна і зовнішній світ. Свято Майдану та його уроки.

Інтегрування України в європейське та світове співтовариство. Соціально-економічне та культурне життя. Революція Гідності. Агресія Росії проти України. Анексія Криму. Президентські вибори 2014 р. Антитерористична операція. Угода про асоціацію з Європейським Союзом.

3. Рекомендована література

Базова

1. Архів Коша Нової Запорозької Січі: В 4-х т. / Гол. ред. Сохань П.С. – К., 2006. – 1012 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: навч. посібник. – 3-тє вид., випр. і доп / О. Д. Бойко. – К., 2007. – 687 с.
3. Борисенко М. В. та ін. Історія України: навч. Посібник / М. В. Борисенко. – К., 2007. – 184 с.
4. Бушин М.І. та ін. Історія України. Проблемні лекції / М.І. Бушин. – Черкаси, 2012. – 522 с.
5. Верменич Я.В. Донбас у контексті теорій порубіжжя : соціогуманітарний аналіз / Я.В. Верменич // Український історичний журнал. – 2015. – № 1. – С. 108 – 135.
6. Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення / Гол. ред. О. Барабаш. – К., 2010. – 868 с.
7. Збірник козацьких літописів / Упорядн. В. Шевчук, В. Кречотень, Р. Іванченко. – К.: Дніпро, 2006. – 976 с.
8. Зінько Ю.А. Бакалець О.А. Історія України з найдавніших часів до початку ХХІ століття / Ю.А. Зінько, О.А. Бакалець, – Львів: Магнолія, 2010. – 579 с.
9. Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / В. Ю. Король. – К., 2002. – 448с.
10. Кудлай О.Б. Українська Центральна Рада. Протоколи I-IV сесій. – К., 2015. – 222 с.
11. Кульчицький С. Україна: суспільство й держава на терезах історії (1991 – 2006 рр.) / С. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 15 – 32.

12. Кульчицький С.В. Український Голодомор у контексті сталінської «революції згори» / С.В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2013. – № 6. – С. 18 – 45.

13. Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV ст. – Львів, 2004. – 1285 с.

14. Левчук Н.М. Втрати сільського і міського населення України внаслідок Голодомору 1932 – 1933 рр.: нові оцінки / Н. М. Левчук // Український історичний журнал. – 2015. – № 4. – С. 84 – 113.

15. Лисенко О. Підсумки Другої світової війни та Україна / О. Лисенко // Український історичний журнал. – 2005. – № 6. – С. 12 – 138.

16. Лисенко О.Є. Важкий шлях до миру: українське суспільство та влада у середині 1940 – на початку 1950-х років / О.Є. Лисенко // Український історичний журнал. – 2015. – № 5. – С. 19 – 53.

17. Литвин В. М. Історія України: Хрестоматія / В.М. Литвин. – К. : Наук. думка, 2013. – 1062 с.

18. Литвин В. М., Слюсаренко А. Г. та ін. Історія України: Навч.-метод. посібник для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко. – К., 2006. – 460с.

19. Литвин В.М. Історія України з найдавніших часів до 2004 року / В. М. Литвин. – К., 2006. – 728 с.

20. Національно-визвольна війна в Україні 1648 – 1657 рр.: Збірник за документами актових книг / Упоряд. Сухих Л.А., Страшко В.В. – К., 2008. – 1012 с.

21. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет / В.А. Смолій, В.С. Степанков. – К., 2013. – 656 с.

22. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання (1847-1914): Збірник документів і матеріалів / Відп. ред. В. Боряк. – К., 2013. – 810 с.

23. Універсали українських гетьманів / Ред. П. Сохань. – К., 2004. – 1118 с.

24. Хахула Л.І. Державотворчі та національно-демократичні процеси в Україні 1990 – 2014 рр. / Л.І. Іщенко // Український історичний журнал. – 2015. – № 1. – С. 92 – 108.

25. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – К., 2006. – 584 с.

Інтернет-ресурси

26. Інститут історії України НАН <http://history.org.ua>

27. Український Інститут національної пам'яті <http://memory.gov.ua>

28. Ізборник: Електронна бібліотека <http://litopys.org.ua>

29. Голодомор 1932 – 1933 рр. <http://golodomor.org.ua/>

30. Віртуальний музей ГУЛАГ(у) <http://www.gulag-museum.org.ua>

31. Український центр вивчення Голокосту <http://holocaust.kiev.ua>

4. Форма підсумкового контролю результативності навчання

Екзамен – 1 семестр

5. Засоби діагностики результативності навчання

- 1) поточне оцінювання відповідей на семінарських заняттях;
- 2) оцінювання написаних рефератів;
- 3) оцінювання самостійної роботи.